

ПЕРЕВАГИ І НЕДОЛІКИ ПРЯМИХ І НЕПРЯМИХ ПОДАТКІВ

Харіна К.М., здобувач вищої освіти

Проскура А.С., здобувач вищої освіти

*Науковий керівник: Болдовська К.П., канд. екон. наук, доцент
Харківський національний автомобільно-дорожній університет*

За умов ефективної економіки основним призначенням системи оподаткування є максимальне сприяння розвитку підприємництва задля досягнення найбільш можливого зростання дохідної частини державного бюджету. Отже, податки стягуються з метою фінансового забезпечення діяльності держави, виступаючи основним видом державного доходу.

Залежно від форми та способу стягнення податки поділяються на прямі і непрямі.

Прямі податки – це податки, які стягуються в результаті придбання й акумуляції матеріальних благ, які залежать від доходу або майна, і платниками яких безпосередньо є власники цих доходів або майна. До прямих податків належать: податок на прибуток підприємств, податок на доходи з фізичних осіб, екологічний податок, рентна плата, податок на майно, єдиний податок. Прямі податки практично не впливають на ціни, але зменшують доходи платників – тим самим впливаючи на обсяги споживчого й інвестиційного попиту [1, 2].

На сучасному етапі прямі податки є базою податкових систем держав з розвинутою ринковою економікою, проте вони мають як переваги, так і недоліки.

Так, серед переваг прямої форми оподаткування можна зазначити:

– виступають важливим фінансовим важелем регулювання економічних процесів в країнах з розвинутою ринковою економікою;

– дають можливість встановлення прямої залежності між доходами платника і його платежами до бюджету;

– сприяють розподілу податкового тягаря у такий спосіб, що значні податкові витрати несуть ті економічні суб'єкти, які мають більш високі доходи.

Як недоліки прямої форми оподаткування можна виділити:

– складний механізм стягування податків, що, своєю чергою, зумовлює складну методичку ведення бухгалтерського обліку і звітності;

– потреба у сучасних методах обліку платників, істотному розширенні податкового апарату в цілях забезпечення належного контролю надходження податків;

– пов'язані з можливістю ухилення від сплати податків через недосконалість фінансового контролю і приховування доходів;

– не забезпечує стабільного надходження до бюджету через залежність розміру податкових платежів від величини бази оподаткування, отже, вимагає певного розвитку ринкових відносин, оскільки лише за умов реального ринку може формуватися реальна ринкова ціна, а отже, і реальні доходи, тобто прибуток, проте з такою ж ймовірністю можуть мати місце і збитки.

Підсумовуючи, можна сказати, що вплив прямих податків відображається у прямому збільшенні чи зменшенні доходу чи прибутку, а також у регулюванні споживчого попиту і пропозиції. При цьому структура прямих податків може мати як стимулюючі властивості щодо товаровиробників або, навпаки, цілком знищити національне виробництво, отже потребує закладання вдосконалених механізмів їх стягнення з метою досягнення високого рівня економічних показників за допомогою розширення виробництва. Разом з тим, незважаючи на всі недоліки, пов'язані із стягненням прямих податків, вони використовуються практич-

но у всіх країнах світу, в тому числі і в Україні, втім, одностороннє використання такої їх форми негативно впливає на податкову систему й економіку в цілому та потребує доповнення непрямыми податками.

Непрямі податки встановлюються як надбавка до ціни товарів і послуг, їх розмір для окремого платника прямо не залежить від його доходів.

У світовій практиці непрямі податки включають в себе такі види: акциз, фіскальна монополія і мито. Зокрема, до непрямих податків належать податок на додану вартість, акцизний збір, мито [3].

Непрямі податки також мають свої переваги та недоліки.

Так, серед переваг непрямої форми оподаткування можна зазначити:

- забезпечення більшої ефективності у фіскальному аспекті, оскільки оподатковується споживання, яке, своєю чергою, є більш стабільною і негнучкою величиною, ніж доходи;

- регулярність надходження коштів до бюджету;

- складність ухилення від податку;

- порівняно легка контрольованість сплати з боку держави;

- простота сплати й адміністрування, відсутність потреби у розширенні податкового апарату.

- непримусовий характер, оскільки визначаються розміром споживання;

- непрямі податки зниження напруги в міжрегіональному розподілі доходів, оскільки споживання більш-менш рівномірне в територіальному розрізі;

- можливість регулювання деяких видів виробництва, споживання.

Як недоліки непрямої форми оподаткування можна виділити:

- значна впливовість на загальні процеси ціноутворення;

– регресивність у соціальному аспекті і соціальна несправедливість.

– фіскалізація доходів у однієї і тієї ж верстви населення;

– гальмування виробництва через високі ставки непрямих податків, які включаються в ціну товару;

– відвернення обігових коштів підприємства (авансування засобів товаровиробників і, як наслідок, залежність від реалізації).

Узагальнюючи, зазначаємо, що непрямі податки, які зазвичай називають податками на споживання, також відіграють значну роль у формуванні доходів держави та податковому регулюванні.

Таким чином, у процесі реформування системи оподаткування важливою проблемою є не лише обґрунтування й установлення рівня податкового тягаря, а й забезпечення оптимального поєднання прямих і непрямих податків. Так, непрямі податки хоч і зручніші для фіскальних органів з позиції їх стягнення, однак їх сплата лягає тягарем на плечі кінцевого споживача. Тому переваження справедливих прямих податків дасть змогу уникнути таких негативних наслідків, як зубожіння більшості населення, подальший спад і занепад вітчизняного виробництва, нездатного конкурувати з дешевою імпортною продукцією.

Перелік посилань:

1. Марцин В. С., Солдатенко О. В. Податкова політика держави та її вплив на ефективність господарської діяльності торгових підприємств. *Фінанси України*. 2009. № 8. С. 29–38.

2. Міняйленко К. О. Економічна сутність прямого і непрямих оподаткування в Україні. *Управління розвитком*. 2014. № 5. С. 101–103.

3. Непряме оподаткування: правова сутність та адміністрування: наук.-практ. посіб. / [Гетманцев Д. О. та ін.]. Київ : Юрінком Інтер, 2016. 588 с.